

MKE 90

2025. március 5-én nemzetközi konferenciával ünnepelte 90. születésnapját a Magyar Könyvtárosok Egyesülete az MNMKK Országos Széchényi Könyvtár Könyvtári Intézetében.

Gerencsér Judit, a MKE elnöke megnyitójában hangsúlyozta, hogy 90 évnyi szakmai munkát és közösségi összefogást ünnepelünk – kilenc évtizednyi elköteleződést az új kihívásokhoz, technológiákhoz és elvárásokhoz. A konferencia nemzetközi volta felhívja a figyelmet arra, hogy közös felelőssége a könyvtáraknak világszerte saját hitelességük, fenntarthatóságuk, innovatív jelenlétük és szolgáltatáscentrikus működésük megőrzése. Ez az ünnepi alkalom ugyanakkor nemcsak a visszatekintés, hanem az előretekintés

lehetősége is, mert minden előadó arra a kérdésre is választ keres, hogy hogyan alakíthatjuk úgy a jövőnket, hogy a könyvtárak és könyvtárosok továbbra is meghatározó szerepet játszanak az állampolgárok életminőségének fejlesztésében a szakmai közösségek támogatása és megújulása által. Gerencsér Judit köszönetet mondott az elődök munkájáért, hogy közösen dolgozhatunk a célért, azaz az alkotó szakmai közösség létrehozásáért, amelyhez jó tartozni, amely olyan, mint egy család:

„Mindannyian tudjuk, hogy az otthon nemcsak a négy falat, tárgyakat jelent, az otthon menedék. Az az ember, akinek van hová – és van kihez – hazamenni, mindenkor könnyebben viseli az élet konfliktusait, csapásait. Az otthon számomra azt is jelenti, hogy valaki meghallgat, megvigasztal.” Szabó Magda szavai a Magyar Könyvtárosok Egyesülete légkörét is kifejezik.

Vincze Máté, a KIM közgyűjteményekért és kulturális fejlesztésekért felelős helyettes államtitkára a könyvtárak statisztikailag alátámasztott növekvő szerepét hangsúlyozta az „olvasó nemzet” létrehozásában, amelyet a Könyvtári Kihívás pályázat meghirdetése (is) megcéloz. A könyvtár szerint az analóg csend, az analóg tér, az analóg énidő megélésének a lehetőségét jelenti, amelyet a kormány az értékes gyűjteményezéssel is támogatni kíván, azaz a magyarországi kiadványok határon túlra juttatásával és a határon túli irodalom hazai elérhetőségének előmozdításával. A Magyar Könyvtárosok Egyesületének gondolata a Jókai centenárium szervezésén ötlött fel, és idén immár a Jókai Bicentenárium eseményei, felhívásai, könyvtári megvalósításai (vö. például <https://kultura.hu/jokai>) mind azt szolgálják, hogy a „jó történetek” minden állampolgár kreativitását, személyiségét fejlesszék, azaz boldogabb nemzet legyünk.

Rózsa Dávid, az MNMKGK OSZK főigazgatója köszöntőjében hangsúlyozta, hogy az MKE története mindig összefonódott a nemzeti könyvtár történetével, és ezt a támogatást a jövőben is élvezheti az egyesület, amelyben mindig fontos előremutató konferenciák kerülnek megvitatásra, és amelynek közösségében mindenki többet tud adni magából, mintha elszigetelten kellene dolgoznia.

A konferencia délelőtti szekciójában három külföldi és egy hazai előadó nemzetközi szervezetek képviseletében adott elő a könyvtárak jövőképe és stratégiai témában. Elsőként az IFLA (<https://www.ifla.org/>) főtítokára **Sharon Memis** beszélt arról, hogy hogyan lehet a jövőt (be)biztosítani a könyvtárak számára globális viszonylatban. Az MKE három évvel megalakulása után már az IFLA tagja lett, és a történeti visszapillantásban érdekes momentumokat és dokumentumokat idézett fel az előadó, például 1956-ból a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának táviratát, amelyben az orosz csapatok „brutális közbeavatkozása” ellen tiltakoznak, és erkölcsi támogatást kérnek a vörös hadsereg azonnali kivonásának elérésében. Bemutatta az IFLA tagok nagyvonalú segítségét nyújtó válaszleveleit 1957-ből, majd az 1972-es Budapesten tartott IFLA tanácskozás fényképeit. Külföldön is evidenciát nyert, hogy a magyar szervezet és könyvtárosainak rezilien-

ciája minden nehézségben megmutatkozott és megmaradt, sőt optimizmussal tudtak a jövőbe tekinteni.

Future-proofing – mit is jelent? A várható jövőre való felkészülés stratégiai megközelítése, hogy a veszélyeket kivédjük, a veszteségeket minimalizáljuk. Könyvtári környezetben azonban ennél pozitívabb értelemben magában foglalja a kíváncsiságot, az optimizmust, a jövő lehetőségeit. A könyvtárosok ugyanis a veszélyből lehetőséget kovácsolnak, kreatívan állnak a nehézségekhez. A bizonytalanság nem újdonság az ipari forradalom óta. Az IFLA-nak az az értéke, hogy a könyvtárosokat nem tekinti felelősnek abban, hogy kormányaik hogyan döntenek, milyen irányba vezetik közösségeiket, hanem felülemelkedik a politikan, és mindenféle társadalmi környezetben dolgozó könyvtárost saját családtagként fogad, és együttműködik vele.

Mivel tud az IFLA segíteni tagjainak? A kommunikációs csatornákat nyitva tartja, hogy minden helyzetben tudjon eljutni a világ minden sarkára. Új stratégiát dolgozott ki tavaly a „fenntartható jövő tudás és információ által” jegyében. Hosszú távon gondolkodnak, hosszú távú célok határozzák meg a mai nap feladatait. Emellett az IFLA találkozási pont, inkubátor, amely felerősíti a jó ötleteket, a szolidaritás csatornája, már nem csak nemzetközi, hanem globális hangja lett a könyvtáros szakmának (150 országból vannak tagjai).

Az IFLA Trend Report (<https://www.ifla.org/wp-content/uploads/ifla-trend-report-2024.pdf>) – eszközöket nyújt ahhoz, hogy magabiztosan és optimizmussal tudjunk tekinteni a jövőbe. A jelentés beszélgetést kezdeményez, nem előrejelez, hanem segít előre gondolkodni a saját helyzetünkből. A trendek nemcsak a könyvtári világból valók, hanem a teljes társadalmi, gazdasági valóságunkból, arra készít fel, hogy ezek hogyan fognak megjeleni a könyvtári világban, hogyan lehet ezeket javunkra fordítani, milyen készségekre lesz szükségünk ezen az úton. Ilyen például a fals információk veszélye, az MI mint lehetőség, a bizalomvesztés (kormányok, a média iránt) kérdése, a digitális technológia elérhetőségének óriási különbségei, vagy hogy az információs rendszerek egyre több energiát használnak fel, ami hosszú távon nem fenntartható, stb. A jövővel kapcsolatban a saját hatóerőnk megtagasztalása fontos, hogy alakíthatjuk is, nemcsak elviselhetjük a jövő hozadékát.

Sharon Memis és az IFLA szerint a bizonyosság helyett a fenntarthatóság lehet a jövőre vonatkozó gondolkodásunk középpontjában – mai szükségleteink ne tegyék lehetetlenné a jövőt, legyen ugyanolyan fontos, hogy mit hagyunk magunk mögött a következő

nemzedékeknek. Ezt partnereinken keresztül érjük el, nem egyedül, sőt igazából az egész szakma jövője abban rejlik, hogy saját körein túllépjen, saját világát meghaladja, proaktív módon legyen jelen a társadalomban. A partnerkapcsolatok építése stratégiaiilag fontos: előre kell megtervezni kölcsönösen előnyös projekteket, szolgáltatásokat, stb.

A konferencia második előadója, a brit könyvtáros-szövetség, a CILIP (<https://www.cilip.org.uk/>) alelnöke, **Carryl Allardice OBE** arról beszélt, hogyan segít az egyesület a tagjainak lépést tartani a változásokkal. A CILIP tagsága lefedi az információszolgáltatási szektor sok szereplőjét, mindenféle könyvtárat és könyvtárost is tagjai között számlál, de információ- és tudásmenedzsereket, adattudománnyal foglalkozó munkatársakat, intézményeket is. Tevékenysége is sokrétű: a hivatás szakmai tartalmát, sztemderdjait, munkaerőképzést és -továbbképzést, akkreditálást végeznek. A képviselői munkájuk egyre fontosabb, mióta a nyilvános könyvtárak támogatása csökken az Egyesült Királyságban – nyilvános kampányok, politikai döntéshozók megszólítása, stb. által. Programjaik fontos társadalmi, sőt globális témákban és kérdésekben segítenek eligazodni, ezen felül sok helyi és szakmai kisközösséget fogadnak tagjaik közé, hogy szakmai munkájukat támogassák, sőt ez a nyitottság más országokban működő csoportokra is kiterjed. Partnereik számára is kínálnak szolgáltatásokat, rendezvényeket szerveznek, és kiadót működtetnek (Facet Publishing). A CILIP nyitott magyar személyi és intézményi tagok fogadására, az együttműködésre.

Az EBLIDA (<https://eblida.org/>) képviselőjében **Zélia Parreira** vett részt a konferencián, a szervezet alelnöke. Szintén stratégiai összefüggésekben beszélt a könyvtárak jövőjéről – de mindenekelőtt meghatározott módon utalt saját személyes történetére a könyvtárak erejéről, hiszen csak alapképzésben részesült szülők gyermekeként jutott el a könyvtáraknak köszönhetően oda, hogy ma az EBLIDA képviselőjében külföldön előadást tarthasson. Nagy lépésekkel foglalta össze az elmúlt 100 év könyvtártörténeti trendjeit Európában: mint például a nyilvános könyvtári hálózatok létrehozása, a területi különbségek kiegyenlítése a hozzáférés által, a bizalom felépítése a könyvtárak iránt, a szolgáltatási minimumok elérése mindenhol, a nyelv és identitás tekintetében egységesítő szerepe a könyvtáraknak, illetve az oktatás és az élethosszig tartó tanulás támogatása. Majd két UNESCO közkönyvtári kiáltványt is fordulatként említett (1949, 1972). A nemzetközi együttműködés, a béke előmozdítása is fókuszba került, megjelent a közvetlen információáramlás támogatása, az alulról építkező szolgáltatáscentrikus működés, a kisebbségek jo-

gainak és szükségleteinek elismerése és szolgálata, az önképzés és a kritikai gondolkodás támogatása, stb. 1990-től új korszakként tekint a szabad és újra egyesülő Európában működő könyvtárakra, amelyek a keleti és a nyugati tömb legjobb eredményeit is ötvözik, mégis még mindig vannak egyenlenségek különböző régiók között a fejlődésben. A gépesítés, az új, dedikált épületek létesítése, a digitálisan született művekkel kapcsolatos tennivalók mellett a kollaboráció és az új törvényi keretek kidolgozása nyert nagyobb hangsúlyt. A jelent a központi iránymutatás egyeduralmának vége, a decentralizáció, a digitális átalakulás, illetve a könyvtárak mint tartalomelőállítók megjelenése jellemzi.

A mai trendekkel kapcsolatban a demokrácia és a békés életkörülmények újbóli veszélyeztetettségéről szólt, a világméretű és helyi katasztrófákról, a mesterséges intelligencia térhódításáról. Ilyen körülmények között kell a könyvtáraknak a demokrácia helyszíneinek lenniük, a fenntartható fejlődési célokat, az álhírek elleni küzdelmet támogatni, gyorsan reagálni a válsághelyzetekre, hogy a könyvtárak biztonságos és megbízható, hiteles helyek maradjanak, amelyek nemcsak saját fizikai terükben, hanem azon kívül is elérhetőek az állampolgárok számára, ott, ahol ők vannak.

Az EBLIDA új ajánlásokat dolgozott ki a terület törvényi szabályozására, amelyet az Európai Tanács elfogadott 2023-ban, a fenntartható fejlődési célok területén két jelentést is kidolgoztak, illetve az e-kölcsönzés gyakorlatáról írtak összehasonlító elemzést. Az E-Panema platformot (<https://eblida.org/e-panema>) azért hozták létre, hogy az európai könyvtárak együttműködését támogassák a fenntartható fejlődési célok mentén, ide magyar könyvtárak is feltölthetik projektjeiket, illetve csatlakozhatnak más országok projektjeihez. Az ELAN (<https://eblida.org/elan/>) EU-s pályázati forrást használ arra, hogy egy 4 éves projekt alatt az európai könyvtáros- és más kulturális és kreatív szervezetek működését segítse különböző témákban meghatározott módszertan alapján, amelyben konferenciák, webinárok, coaching, érdekképviselői munka és egyebek is vannak, és amelyekbe szintén várnak magyar szakértőket is.

Az EBLIDA következő hároméves stratégiai terve (2025-2028) éppen elfogadás előtt áll, és a következő csomópontok mentén került kidolgozásra: érdekképviselő és hatásgyakorlás a szakmapolitikára, Európai Unió és nemzetközi feladatvállalás, fenntartható fejlődés és digitális átalakulás, képességfejlesztés és írástudás művelése. A stratégiai gondolkodás megkezdése előtti interjúk felszínre hozták, hogy a könyvtárosokat

nem a szűken vett szakma jövője, hanem általánosabb, a szakmát távolabbról befolyásoló témák foglalkoztatják. Az interjú felmérésben Gerencsér Juditot, az MKE elnökét is megkérdezték, és így a magyar könyvtárosok véleménye is meghatározta a szervezet céljait.

Az előadás végső üzenete az volt, hogy fontos leküzdeni azt a gondolatot, hogy a jövő kilátásai annyira sivarak, hogy nincs értelme semmit sem tenni. A könyvtáraknak zászlóként kell lobogniuk ebben a kevésbé pozitív korszakban, és a szabadság utolsó bástyájának kell tekintenünk őket.

A szekció utolsó előadását a LIBER képviseletében az egyesület alelnöke, **Kalydy Dóra** (MTA KIK általános főigazgató-helyettese) A szakkönyvtárak kitörési lehetőségei címmel tartotta. 420 tagkönyvtára van az egyesületnek, a kutatástámogatás megújítása érdekében működnek együtt. A szakkönyvtárak közös összefogása a 2023–2027-es stratégia mentén történik. A szervezet jövőképében szintén megjelenik, hogy a könyvtárak megbízható, hiteles helyek legyenek, pontosabban a könyvtárak a maguk hálózati mivoltában. Az együttműködésnek immár nemzetközi szintjét képviseli a LIBER. A nyilvánosság bevonása a kutatásba, a közösségi tudomány területein a LIBER előremutató. A felhasználói igényeket a szakkönyvtárak is felkarolták, sőt elől járnak a kérdésben. A nyílt tudomány több a nyílt hozzáférésű publikálásnál, ide tartoznak az elérhetővé tett adatok és a közösségi tudomány is. A jogok és értékek megvédése, vagyis a könyvtári tevékenység etikai vetülete az a terület, ahol mi magyarok is tudunk adni a nemzetközi közösségnek, az MKE etikai kódexét ugyanis példamutatónak találták. A jövő alapja a könyvtárosok képzése, továbbképzése, és a LIBER is nagy részt vállal ebből a feladatból.

Miért érdemes a LIBER tagja lenni? Az érdekképviseletben erős a szervezet, mert maga is szakemberekből áll. Fontos az összefogás szervezeten belül és kívül, 10 szakterületi munkabizottságban folyik a munka, a képzés, a jó gyakorlatok megosztása, különböző jelentések formájában való terjesztése. Követésre méltóak a felső- és középvezetők számára tartott, mentorálással kísért vezetőképző szemináriumai. Stratégiai kérdések megvitatására is szerveznek találkozót könyvtárvezetőknek. A nemzetközi projektekben való részvétel miatt a trendek megértésében is nagyon otthon van a szervezet, például a közösségi tudomány, a szerzői jog, illetve a nyílt hozzáférés kérdésében zárulnak többéves projektjeik. Az előadó többször is hangsúlyozta, hogy nemcsak számunkra tanulságos, ha részt veszünk egy ilyen közösség munkájában, azaz nem

csak kapni tudunk, hanem adni is a saját jó gyakorlataink tapasztalatát, ugyanis tíz magyarországi könyvtár tagja a LIBER-nek, és kollégáink részt vesznek különböző munkacsoportok munkájában, mi is ott vagyunk a nemzetközi porondon.

A konferencia szinkrontolmácsolással, online közvetítéssel, magas színvonalú szervezéssel zajlott, örömtelen nagy érdeklődés mellett, mégis volt lehetőség a személyes találkozásokra, beszélgetésre is. A konferencia teljes tartalma elérhető itt: https://www.youtube.com/watch?v=SbPB6-w8m_A&t=8048s

A délutáni szekcióban különböző magyarországi könyvtárosszervezetek tartottak előadást az ünnepi konferencián. Mivel az előadások magyarul hangzottak el, és utólag is megtekinthetők, összefoglalásuktól eltekintek, azonban fontosnak tartom kiemelni, hogy problematikában, megoldásokban, kreativitásban, illetve felelős gondolkodásban és cselekvésben semmivel sem maradtak el a külföldi példáktól. Gerencsér Judit az Magyar Könyvtárosok Egyesülete képviseletében, Tózsér Istvánné Géczi Andrea az Informatikai és Könyvtári Szövetség, Marton József az Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiuma elnökeként, Hagymássy Krisztina a Könyvtárostanárok Egyesülete, Bálint Ágnes az EKE képviseletében és végül Gacsályi-Tölgyesi Ágnes a Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége elnökeként tartott előadást.

A jubileumi konferencia ünnepélyességét az MKE korábbi tisztségviselőinek és kiemelkedő tevékenységet nyújtó tagjainak laudációja és díjazása is emelte. Jubileumi Emlékérem kitüntetésben részesültek: Baráthné prof. dr. Hajdu Ágnes, Bazsóné Meggyes Klára, Fehér Miklós, Hegyközi Ilona, dr. Murányi Lajos és Villám Judit. Kilenc kerek évfordulós tagszervezet emlék-lapott vehetett át.

Isten éltesse a Magyar Könyvtárosok Egyesületét! Partnerszervezetünkben munkálkodó kollégáinknak további sikeres munkát és közösségépítést, sok boldog magyar olvasót kívánunk.

BÁLINT ÁGNES
Egyházi Könyvtárak
Egyesülete